ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI

E-ISSN: 2458-7559

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.29228/cukar.52658>

Aksoy, M. ve Özyürek, A. (2021). Covid-19 pandemisi dönemindeki uzaktan eğitim uygulamalarının üniversite öğrencilerin görüşlerine göre incelenmesi. *Çukurova Araştırmaları*, 7(3), 344-357.

CİLT 7, SAYI 3, KIŞ 2021, s. 344-357

COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARININ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ¹

Mahmut AKSOY²

Arzu ÖZYÜREK³

Öz

Bu çalışmada, covid-19 pandemisinin başlamasıyla birlikte uygulanan uzaktan eğitimin üniversite öğrencilerinin bakış açılarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma betimsel tarama modelindedir. Çalışma grubu, ülkemizdeki çeşitli üniversitelerde öğrenim görmekte olup çevrimiçi (online) olarak kendilerine ulaşılabilen ve çalışmaya katılmaya gönüllü 334 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Bunlar ön lisans, lisans ve yüksek lisansla devam eden üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında çevrimiçi olarak "Uzaktan Eğitimi Değerlendirme Anketi" kullanılmıştır. Veri analizinde, SPSS uygulaması üzerinden yüzde ve frekans analizlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda üniversiteli öğrenciler, uzaktan eğitime engel olarak gördükleri problemleri internet veya elektrik bağlantısının kesilmesi ve aile içinde yaşanan bazı durumlar olarak belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimde derslerin daha verimli olabilmesi için derslerin öğrencilerin uygun olduğu saatlere alınması olarak belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimde kaynaklara ulaşımın zorlaştığı ve çoğu öğrencinin de ellerinde herhangi bir kaynak olmadığını belirtmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde ders başarılarını etkileyen en büyük etmenin yüz yüze eğitim fırsatının sunulmaması olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin yoğunluğu uzaktan eğitimin sona ermesi, bir an önce yüz yüze eğitime başlanması gerektiği görüşlerini dile getirmişlerdir. COVID-19 pandemisi döneminde, eğitim-öğretim faaliyetleri uzaktan eğitime hızlı bir geçişi gerektirmiştir. Bu süreçte, tüm eğitim kademelerinde olduğu gibi yükseköğretimde de uzaktan eğitimin (online) yüz yüze eğitime alternatif olabileceği görülmüştür. Bu bağlamda, uzaktan eğitim uygulamalarında karşılaşılan güçlüklerin belirlenmesinin, gelecekte benzer uygulamaların iyileştirilmesinde yol gösterici olacağı öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 pandemisi, uzaktan eğitim, üniversite öğrencileri

¹ Bu çalışmaya ait etik kurul onayı 27/05/2020 tarih ve 2020/06-16 sayılı kararı ile Karabük Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

² Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, aksymahmut@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9672-8765>

³ Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, a.ozyurek@karabuk.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3083-7202>

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 16.09.2021

Accepted/Kabul: 17.10.2021

Published/Yayın: 21.12.2021

INVESTIGATION OF DISTANCE EDUCATION PRACTICES IN THE COVID-19 PANDEMIC PERIOD ACCORDING TO THE OPINIONS OF UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

This study aims to examine the distance education applied with the onset of the covid-19 pandemic according to the perspectives of university students. The study is in a descriptive survey model. The study group consists of 334 university students studying at various universities in our country who can be reached online and volunteer to participate in the study. These consist of university students who continue their associate, undergraduate, and graduate studies. In addition, an online "Distance Education Evaluation Questionnaire" was used to collect data. In data analysis, percentage and frequency analyzes were used over the SPSS application. As a result of the research, university students stated that the problems they see as obstacles to distance education are the disconnection of the internet or electricity and some situations experienced in the family. They stated that to make the lessons more productive in distance education, the lessons should be taken at the appropriate times for the students. For example, he stated that it is difficult to access resources in distance education and most students do not have any resources. It has been stated that the biggest factor affecting course success in the distance education process is the lack of face-to-face education opportunities. The majority of the students expressed their views that distance education should end and face-to-face education should be started as soon as possible. During the COVID-19 pandemic period, educational activities required a rapid transition to distance education. In this process, it has been seen that distance education (online) can be an alternative to face-to-face education in higher education as in all education levels. In this context, it is predicted that identifying the difficulties encountered in distance education practices will improve similar practices in the future.

Keywords: Covid-19 pandemic, distance education, university students

GİRİŞ

Türkiye’de ilk COVID-19 vakasının tespit edildiği 11.03.2020 tarihinden itibaren pek çok alanda yayılmayı engellemek veya azaltmak için önlemler alınmıştır. İlk vakanın görülmesinden sonraki gün ise okullar tatil edilmiş, kamuya açık toplu etkinlikler kısıtlanmış ve ülke çapında sokağa çıkma yasağına kadar diğer tedbirler yaygınlaşarak devam etmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından yüz yüze eğitime ara verilmesi ve durumun belirsizliği öngörüsüyle eğitimi uzaktan eğitim şeklinde yürütülmesi konusunda düzenlemeler yapılmıştır (TÜBA, 2020). Pandemiyle birlikte sağlık alanı çalışanları ciddi bir mesai harcayarak sağlık bakım çalışmalarını yürütmeye başlamışlardır. Sağlık alanı dışında, pandemiden nüfusun büyük çoğunluğunu yakından ilgilendiren sektörlerin başında ise eğitim sektörünün geldiği söylenebilir. Birleşmiş Milletler verilerine göre, dünya genelinde 770 milyon öğrenci pandemi sürecinde alınan tedbirlerden etkilenmiştir (Zhong, 2020). Ayrıca bu sayı her geçen gün artmaktadır. Tüm eğitim kademelerinde yüz yüze eğitim sona ermiştir ve neredeyse tüm dünya ülkelerinde eğitim faaliyetlerine uzaktan eğitim yöntemiyle devam edilmektedir. Uzaktan eğitim, eğitsel içeriklerin bireyin kendi kendine öğrenmesi için hazırlanmış çeşitli teknolojik araçlarla desteklendiği ve bu eğitim faaliyetlerinin belirli merkezlerden yürütüldüğü bir öğretim yöntemidir (Bahar ve Fırat, 2015). Uzaktan eğitimle öğrencilere, zaman ve mekân sınırı olmadan istedikleri bilgiyi istediği zamanda öğrenebileceği bir fırsat sunulmaktadır. İletişim, eğitimci ve öğrencinin farklı yerlerde bulunması sebebiyle mektup, radyo, televizyon, bilgisayar, internet, görüntülü ve sesli konferans gibi araçlar kullanılarak gerçekleştirilmektedir (Ersoy, 2008; Kırık, 2014; Koçdar, 2006). Dünyada ilk olarak 1728’de Boston gazetesinde yayımlanan “Steno Dersleri” ile başlayan uzaktan eğitim uygulamalarına, zaman zaman olumsuz eleştiriler olsa da farklı yöntemlerle devam etmiş ve giderek yaygınlaşmıştır (Arat ve Bakan, 2011; Lau, Yang ve Dascupta, 2020). Bozkurt (2017) uzaktan eğitim sürecindeki gelişmeleri tartışma ve

önerilerin yaşandığı dönem, yazılarak uzaktan eğitimin yapıldığı dönem, görsel-işitsel araçlarla uzaktaneğitimin yapıldığı dönem ve son olarak bilişim tabanlı uygulamaların kullanıldığı dönem şeklinde incelenmiştir. Bu döneme mobil erişimle ilgili bir dönem eklemek de uygun olabilir.

Uzaktan eğitim uygulamaları için bazı olumsuz eleştiriler bulunmaktadır. Bu eleştirilerin başında, iletişim yönünde sağlıklı bireyler yetişmesi gelmektedir (Lau ve ark., 2020). Fakat bu durum güncel teknolojileri kullanmayan veya mevcut eğitim yöntemlerinde de ortaya çıkabilmektedir. COVID-19 pandemisiyle birlikte pek çok ülkede zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu süreçte uzaktan eğitim, artık bir tercih olmaktan çıkarak zorunluluk halini almıştır. Günümüzde pek çok üniversite, yüz yüze eğitim yanında uzaktan eğitim yoluyla eğitim modelinden de yararlanmaktadır. Ülkemizde Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi yıllardır uzaktan eğitim faaliyetleri uygulamaktadır. YÖK, 2013 yılında Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esasları belirleyerek uzaktan eğitim uygulamalarının ne şekilde yürütülebileceğine ilişkin kararlar almıştır (Cabı ve Ersoy, 2017). Uzaktan eğitimin kişisel gelişime ciddi bir katkısı olduğu şeklinde olumlu bir yönü olduğu da söylenebilir. Çünkü uzaktan eğitimde öğrencilere daha fazla sorumluluk düşmektedir. Yüz yüze eğitimde olduğu gibi öğrenciyi denetleyen bir eğitimci bulunmamakta, öğrenci kendi öğrenme sorumluluğunu kendisi üstlenmektedir (Okan ve Arapgirlioğlu, 2020). Bu açıdan bakıldığında, uzaktan eğitim uygulamalarının öğrencinin kendi kendine öğrenme sorumluluğunu üstlenmiş bireyler olarak yetişmesinde etkili olacağı söylenebilir. Uzaktan eğitimin olumlu etkilerinin artırılmasında kişisel veya kurumsal çabalar yanında teknolojik gelişmelerden yararlanmanın da etkisi ilk akla gelen faktörlerdendir.

Günümüzde uzaktan eğitim uygulamasının başarısında, teknolojik gelişmelerin payı büyüktür. Bilgisayar ve internet teknolojisinin gelişmesinden sonra mobil teknolojinin gelişmesinin uzaktan eğitimde erişim kolaylığı sağladığı da bir gerçektir. İnternet teknolojisi, hayatın birçok alanında olduğu gibi eğitim alanında da daha önceden kullanılmaya başlanmıştır. İnternet, eğitim faaliyetlerine bilgiye hızlı erişim kolaylığı sağlayarak katkı sağlamak yanında uzaktan eğitim uygulamalarına da fırsat sunmuştur. Uzaktan eğitim, bireyleri internet aracılığıyla eğitime yöneltmiş, çeşitli nedenlerle örgün eğitimden faydalanamayan bireyler uzaktan eğitim yoluyla eğitimlerine devam etmişlerdir (Toker, 2008). Uzaktan eğitim uygulaması, bilgiyi aktaran veya bilgiye erişim sağlayan kanallardan biri olarak bu süreçte yerini almıştır. Uzaktan eğitim online eğitim, internetten öğrenme, E-öğrenme gibi farklı isimlerle adlandırılmaktadır (Ally, 2011).

Geleneksel eğitime alternatif olarak yürütülen uzaktan eğitim, bireylere farklı eğitim seçeneği sunması yanında eğitimin maliyetini düşürmek, eğitimde fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmak ve öğrenciye bireysel öğrenme fırsatı sunmak gibi yararlar sağlamaktadır. Bütün eğitim kademelerinde ve farklı disiplinlerde kullanılabilen uzaktan eğitimin (Karataş, 2008), yer ve zaman sınırını ortadan kaldırması eğitim faaliyetlerine önemli bir katkı olarak görülebilir. Pandeminin başladığı 2020 yılının, sosyal yaşamdaki tüm olumsuzluklarına rağmen uzaktan eğitime önemli katkı sağladığı söylenebilir. Pandemi sonrası her alanda normalleşme sürecinde nasıl bir yol izleneceğine dair politikalar üretilmeye çalışılırken eğitimde uzaktan eğitim uygulamasının yüz yüze eğitime alternatif olup olamayacağı da tartışılır hale gelmiştir. Türkiye’de YÖK tarafından yapılan açıklamada, üniversitelerin uzaktan eğitime hızlı bir geçiş sağladığı belirtilmiştir. Buna göre teorik derslerin neredeyse tamamına yakınının, uygulamalı derslerin ise %75’inin uzaktan eğitim yoluyla verildiği görülmüştür. Derslerin bir kısmı canlı yayınlanırken uzaktan eğitimin en yoğun uygulandığı alan sosyal bilimler alanı olmuştur. Öğretim elemanlarına uygulamaya ilişkin teknik destek sağlanırken öğrenciler ağırlıklı olarak ödev veya projelerle değerlendirilmişlerdir (HTML 1).

Alan yazında uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin bazı çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitimden memnun olma durumlarının eğitimin kalitesi ve sosyokültürel imkanlar yanında öğrenciye ilişkin kişisel bazı faktörlerin etkili

olabileceği (Balıkçioğlu, Çınar ve Işın, 2019), alt yapı yetersizliklerinin uzaktan eğitimin verimi sağlayamadığı ve bu durumun öğretmenlerde tutum farklılıklarına neden olduğu (Bayram, Peker, Aka ve Vural, 2019), öğretim elemanlarının uzaktan eğitimi verimli bulmadıkları (Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk, 2017), öğrencilerin kendilerini konuyla ilgili yeterli hissetmelerinin olumlu bakış geliştirmelerinden etkili olabileceği (Eren ve Kaya, 2017), uzaktan eğitim derslerine katılımı özellikle internete erişimle ilgili çeşitli aksaklıkların olduğu (Barış, 2015; Özyürek ve ark., 2016) belirlenmiştir. Uzaktan eğitimin yararlarına ilişkin olarak özellikle örgün eğitime ulaşamayan kadınlar için önemli bir fırsat sunduğu (Demiray, 2013), uzaktan eğitimde tablet uygulamasının uzaktan eğitimin kolaylaştırılmasında etkili olabileceği (Aydemir, Küçük ve Karaman, 2012) ortaya konmuştur.

Yukarıda özetlenen çalışmalar, pandemi öncesi uzaktan eğitim yoluyla öğrenim gören veya üniversitelerin bazı uzaktan eğitim yoluyla verilen derslerine katılan öğrencilerle yapılan çalışmalardır. Fakat COVID-19 pandemisi, döneminde eğitim-öğretim faaliyetleri tüm dersler için uzaktan eğitime hızlı ve zorunlu bir geçişi gerektirmiştir. Daha önce örgün eğitime ek olarak yürütülen veya açık öğretim uygulaması şeklinde sınırlı olarak gerçekleştirilen uzaktan eğitim, pandemi sürecinde zorunlu şekilde tüm öğrencileri kapsamıştır. Bu süreçte, tüm eğitim kademelerinde olduğu gibi yükseköğretimde de uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime alternatif olabileceği görülmüştür. Uzaktan eğitim uygulamalarında karşılaşılan güçlüklerin belirlenmesinin, gelecekte benzer uygulamaların iyileştirilmesinde yol gösterici olacağı öngörülmüştür.

Amaç

Bu çalışmanın genel amacı, pandemi döneminde zorunlu uzaktan eğitim uygulamasına ilişkin olarak üniversite öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç temelinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin uzaktan eğitim derslerini yönelik görüşleri nasıldır?
2. Öğrencilerin uzaktan eğitimde iletişim ve kaynaklara ulaşım ile ilgili görüşleri nasıldır?
3. Öğrenciler, uzaktan eğitimin akademik başarılarına olan etkisini nasıl belirtmektedirler?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma betimsel tarama modelindedir. Bu modelde, var olan durumla ilgili öğrencilerin görüşleri sorularak betimlenmesi amaçlanmıştır (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Çalışmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle kendilerine ulaşılabilen 334 ön lisans, lisans ve yüksek lisansa devam eden üniversite öğrencisi, çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın amacına bağlı olarak bilgilerin derinlemesine incelendiği bu yöntemle (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün ve Demirel, 2008), çalışma grubunda çevrimiçi ortamdan farklı üniversitelerde öğrenim gören ve pandemi sürecinde uzaktan eğitimle derslerine devam eden, çalışmaya katılmaya gönüllü 239 kadın ve 95 erkek yer almıştır. Çalışma grubuna ait bazı kişisel bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Bazı Kişisel Bilgiler

Yaş	f	%	Okuduğu Bölüm/Alan	f	%
18 yaş	28	8,4	İlahiyat	98	29,3

19 yaş	45	13,5	Sağlık Bilimleri	27	8,1
20 yaş	77	23,1	Eğitim	29	8,7
21 yaş	53	15,9	Çocuk Gelişimi	96	28,7
22 yaş	35	10,5	İktisadi ve İdari Bilimler	46	13,8
23 yaş	20	6,0	İletişim	18	5,4
24 yaş	24	7,2	Diğer	20	6,0
25 ve üzeri	52	15,6			
Toplam	334				
Kayıtlı Olduğu Program			Daha önce uzaktan eğitim alma durumu		
Ön lisans	118	35,3	Evet	67	20,1
Lisans	184	55,1	Hayır	267	79,9
Yüksek Lisans	32	9,6			
Toplam	334				

Tablo 1'e göre, üniversite öğrencilerinin %13,5'inin 19 yaş, %23,1'inin 20 yaş, %23,1'inin 21 yaşında; %55,1'i lisans, %35,3' ön lisans öğrencisi; %29, 3'ü İlahiyat, %28,7'si Çocuk Gelişimi bölüm öğrencisi olup %79,9'u daha önce uzaktan eğitim yoluyla herhangi bir derse katılmamıştır.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında Özyürek ve ark. (2016) tarafından geliştirilen anket formundan yararlanılmıştır. Çoktan seçmeli anket formunda katılımcıların bazı kişisel bilgilerinin yanında uzaktan eğitim uygulamasına yönelik görüşlerini belirlemek amaçlı sorular yer almaktadır. Sorularda olası cevap seçenekleri ile "diğer" seçeneği yer almaktadır ve katılımcılardan tek bir seçeneği işaretlemeleri, eğer diğer seçeneği işaretleyeceklerse görüşlerinin ne olduğunu bu seçenekte yazılı olarak belirtmeleri istenmektedir. Pandemi sürecinde zorunlu olarak uzaktan eğitim dersine katılım olduğundan, öğrencilere yönelik uzaktan eğitim tercih nedeniyle ilgili soru anket formundan çıkarılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada öncelikle Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik izin alınmıştır (27.05.2020 tarih 2020/06 toplantı no. Karar 16). Veri toplamada kullanılacak anket formu, katılımcıların pandemi nedeniyle okul ortamında olmayışı ve veri toplama kolaylığı açısından çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Çevrimiçi ortamdaki anket, katılıma gönüllü öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Veriler bilgisayar ortamında yüzde ve frekans dağılımları incelenerek yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, üniversite öğrencilerinin pandemi sürecinde zorunlu olarak katıldıkları uzaktan eğitim uygulamasına ilişkin görüşlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Tablo 2'de dersleri takip edebilme ve derslerin işlenişine ilişkin görüşler sunulmuştur.

Tablo 2. Çevrimiçi Dersleri Takip Edebilme ve Derslerin İşlenişine İlgili Görüşler

Dersleri takip etme düzeyi	f	%
Genellikle takip edebiliyorum	106	31,7
Kısmen takip edebiliyorum	64	19,2
Tümüyle takip edebiliyorum	58	17,4
Çok az takip edebiliyorum	55	16,5
Hiç takip edemiyorum	51	15,3
Dersleri takip etmeye engel durumlar		

Kullandığım internet bağlantı hızının düşük olması	246	52,1
Ders saatlerinde evde veya bir işte çalışıyorum.	174	35,3
Kullandığım bilgisayar, tablet veya akıllı telefonun teknik özelliklerinin uygulamalar için yetersiz kalması	118	33,8
Aile içinde yaşanan çeşitli durumlar	113	29,0
İnternet bağlantısının sık sık kesilmesi	97	26,3
Çocuklarla ilgilenmek zorunda kalmak	63	18,9
Ders esnasında en sık karşılaşılan problemler		
Ailevi nedenlerle derse ara vermek zorunda kalmak	159	47,6
Derslerin kesintiye uğraması	198	40,7
Uzaktan eğitimle ilgili yeterli bilgi, deneyim ve donanıma sahip olmayışım	133	39,8
Ders sunumunda ses iletiminin net olmayışı	129	38,6
Dersin hocasıyla iletişimin yavaş olması	96	28,7
Derste görüntülü iletişimin olmayışı	83	24,9

Tablo 2'ye göre, öğrenciler uzaktan eğitim uygulamasında çevrimiçi dersleri %31,7 genellikle takip edebildiklerini, %19,2 kısmen, %17,4 tümüyle, %16,5'i çok az takip edebildiklerini ve %15,3 ise hiç takip edemediklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler dersleri takip etmelerine engel en önemli nedenleri %52,1 kullandığı internet bağlantı hızının düşük olması, %35,3 ders saatlerinde evde veya bir işte çalışması, %33,8 kullandığı bilgisayar, tablet veya akıllı telefonun teknik özelliklerinin uygulamalar için yetersiz olması, %29 aile içinde yaşanan çeşitli durumlar, %26,3 sık sık internet kesintisi, %18,9 çocuklarla ilgilenmek zorunluğu olarak belirtmişlerdir. Derslerde sıklıkla karşılaşılan problem durumları %47,6 ailevi nedenlerle derse ara vermek zorunda kalmak, %40,7 elektrik/internet kesintisi, %39,8 uzaktan eğitimle ilgili yeterli bilgi, deneyim ve donanıma sahip olmamak, %38,6'sı ders esnasında ses iletiminin net olmayışı, %28,7 dersin hocası ile iletişim etkinliklerinin yavaş olması ve %24,9 görüntülü iletişimin olmayışı şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 3'te çalışma grubunun uzaktan eğitim derslerine katılımı ve önerileriyle ilgili görüşleri sunulmuştur.

Tablo 3. Çevrimiçi Derslere Katılım ve Öneriler ile İlgili Görüşler

Derse öğrenci katılımı nasıl sağlandı	f	%
Yazılı şekilde soru sorma fırsatı sunuluyor	185	55,4
Ses bağlantısıyla katılım fırsatı veriliyor	160	47,9
Yalnızca ders sunumlarını izleme fırsatım oluyor	156	46,7
Video/resimleri ekranda paylaşma fırsatı veriliyor	48	14,4
Öğrencilerin katılımını artırmaya yönelik öneriler		
Ders sunumları öğrenciyle doğrudan paylaşılabilir	199	59,6
Dersin hocası soru-cevap yöntemini kullanabilir	118	35,3
Öğrencilere sorumluluklar/ ödevler verilebilir	118	35,3
Öğrencilere çevrimiçi derste söz hakkı verilebilir	111	33,2
Dersin hocası yoklama alabilir	54	16,2
Çevrimiçi derslerin öğrenmeye etkisi		
Kısmen yeterli	139	41,6
Kesinlikle yetersiz	124	37,1
Kısmen yetersiz	48	14,4
Kesinlikle yeterli	23	6,9
Derslerin daha verimli olabilmesi öneriler		
Dersler öğrencilerin uygun olduğu saatlere alınabilir	189	56,6
Öğrenci katılımını artırıcı önlemlerin alınabilir	170	50,9

Ders esnasında, öğrencilerin sesli katılımı sağlanabilir	143	42,8
Öğrenciye derste söz hakkı tanıma süresinin artırılması	81	24,3

Tablo 3'e göre, öğrenciler uzaktan eğitim uygulamasında çevrimiçi derslere katılım nasıl sağlanıyor sorusuna %55,4 yazılı olarak soru fırsatı verildiğini, %47,9 ses bağlantısı yaparak katılım fırsatı verildiğini, %46,7 yalnızca ders sunumlarını izleme fırsatı olduğunu ve %14,4'nün video veya resimleri ekranda paylaşma fırsatı verildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin derse katılımını artırmak için önerileri %59,6 ders sunumlarının öğrenciyle doğrudan paylaşılması, %35,3 dersin hocasının soru-cevap yöntemini kullanması, %35,3 öğrencilere sorumluluklar/ödevler verilmesi, %33,2 öğrencilere çevrimiçi derste söz hakkı verilmesi ve %16,2 dersin hocasının yoklama alması şeklindedir. Ders işlenişinin öğrenmedeki yeterlik durumuyla ilgili olarak öğrencilerin %41,6'sı kısmen yeterli, %37,1'i kesinlikle yetersiz, %14,4'ü kısmen yetersiz ve %6,9'u kesinlikle yeterli olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitimde derslerin daha verimli olabilmesi için neler yapılması gerektiğine yönelik olarak öğrenciler %56,6 derslerin öğrencilerin uygun olduğu saatlere alınması, %50,9 öğrenci katılımını artırıcı önlemlerin alınması, %42,8 ders esnasında, öğrencilerin sesli olarak katılımının sağlanması ve %24,3 öğrenciye derste söz hakkı tanıma süresinin artırılması önerilerini getirmişlerdir.

Tablo 4'te çalışma grubunun kaynaklara ulaşımı, dersler ve yüz yüze eğitim dönemine yönelik görüşleri sunulmuştur.

Tablo 4. Kaynaklara Ulaşım, Dersler ve Yüz Yüze Eğitim Dönemine Yönelik Görüşler

Ders kaynaklarına ulaşmada yaşanan güçlükler	f	%
Ders kaynağı kitaplarım yok	156	46,7
Ders kaynaklarına kolaylıkla ulaşabiliyorum	102	30,5
Senkron dersler sisteme geç yükleniyor	76	22,8
Öğrenmede en çok güçlük çekilen dersler		
Alan dersleri	172	51,5
Uygulamalı ve alan dersleri	70	21,0
Uygulama ağırlıklı dersler	62	18,6
Uygulamalı ve sayısal dersler	17	5,1
Sayısal dersler	13	3,9
Yüz yüze eğitimle ilgili düşünceler		
Yüz yüze eğitimin olması gerektiğini düşünüyorum	243	72,8
Arkadaş ve hocalarla etkileşim açısından oldukça faydalı	228	68,3
Konu tekrarı ve ödev teslimi vb. geri dönütler için gerekli	114	34,1
Yüz yüze eğitimi gereksiz buluyorum	28	8,4

Tablo 4'e göre, üniversite öğrencilerinin ders kaynaklarına ulaşmada karşılaştıkları güçlükler %46,7 ders kaynağı kitaplarının olmayışı ve %22,8 senkron derslerin sisteme geç yüklenmesi olarak belirtilmiş, %30,5 oranında ise öğrenciler ders kaynaklarına kolaylıkla ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler bu süreçte %51,5 alan dersleri, %21 uygulamalı ve alan dersleri, %18,6 uygulama ağırlıklı dersleri öğrenmede güçlük çektiklerini belirtmişler, bunu sayısal dersler takip etmiştir. Öğrencilere yüz yüze eğitim hakkındaki görüşleri sorulduğunda %72,8'i %72,8'i yüz yüze eğitimin olması gerektiğini, %68,3'ü sınıftaki arkadaşlarıyla ve hocalarla etkileşim kurabilme yönünden yüz yüze eğitimi oldukça faydalı bulunduğunu, %34,1'i konuları tekrar edebilme ve ödev teslim etme gibi uygulamalar yönünden gerekli bulunduğunu ancak %8,4'ü yüz yüze eğitimi gereksiz bulunduğunu belirtmiştir.

Tablo 5'te öğrenci ve öğretim elemanı açısından uzaktan eğitime ilişkin görüşler sunulmuştur.

Tablo 5. Öğrenci ve Dersi Veren Öğretim Elemanı Açısından Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşler

Ders başarısını etkileyen en önemli etken	f	%
Yüz yüze eğitim fırsatı sunulmaması	108	32,3
Hocanın ders işleme yöntemi	80	24,0
Sınav zamanı karşılaşılan güçlükler	56	16,8
Öğrencinin derse katılım düzeyi	53	15,9
Çalışacak ders kaynaklarının bulunması	37	11,1
Uzaktan eğitim-yüz yüze eğitimin karşılaştırılması		
Uzaktan eğitimde öğrenci derse odaklanamamaktadır	122	36,5
Yüz yüze eğitimde, öğrenmeler daha kalıcıdır	99	29,6
Uzaktan eğitimde bilgiler kalıcı olmayacaktır	52	15,6
Önemli olan okuduğu alanı sevip başarılı olmaktır	32	9,6
Uzaktan eğitimde, okul-aile-iş birlikte yürütebildiğinden öğrenci daha kazançlıdır	29	8,7
Dersi veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitime bakışı		
Derslerin verimli olmadığını düşünüyorlar	153	45,8
Uygulamada zorluklar olsa da gençlere önemli eğitimsel fırsat sunduğunu düşünüyorlar	163	48,8
Öğrenciler ve hocalar için uygun olmadığını düşünüyorlar	161	48,2
Anlamsız bir uygulama olduğunu düşünüyorlar	87	26,0
Kendileri için zorlayıcı olduğunu düşünüyorlar	83	24,9
Uzaktan eğitimin devamı konusundaki düşünceler		
Bir an evvel yüz yüze eğitime başlanmalı	170	50,9
Salgın süreci bitene kadar uygulama devam etmeli	113	33,8
Bu şekilde dönem bitirilmeli	51	15,3
Genel olarak uzaktan eğitim hakkındaki görüşler		
Zorunlu olmadıkça uzaktan eğitim yapılmamalı	279	83,5
Teorik dersler çevrimiçi, uygulamalı dersler örgün olabilir.	35	10,5
Gelecek yıllarda da benzer uygulamalar yapılabilir	20	6,0

Tablo 5'e göre, öğrenciler uzaktan eğitim uygulaması sürecindeki ders başarılarını etkileyen en önemli nedenleri %32,3 yüz yüze eğitim fırsatı sunulmaması, %24 hocanın ders işleme yöntemi, %16,8 sınav zamanı karşılaşılan güçlükler, %15,9 öğrencinin derse katılım düzeyi ve %11,1 çalışacak ders kaynaklarının bulunmaması olarak belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin karşılaştırılmasında öğrencilerin %36,5'i uzaktan eğitimde öğrencilerin kendini derse tam olarak veremediğini, %29,6'sı yüz yüze eğitimde öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu, %15,6'sı uzaktan eğitimde öğrenilenlerin kalıcı olmayacağını, %9,6'sı önemli olanın okuduğu alanı sevmek ve başarılı olmak olduğunu, %8,7'si ise uzaktan eğitimdeki öğrenciler okul-aile ve iş yaşamını birlikte yürüttükleri için daha kazançlı durumda olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bakış açılarına göre ders hocaları %48,8'i uygulamada zorluklar olsa da uzaktan eğitimin eğitimsel açıdan bireylere önemli bir fırsat sunduğunu, %48,2'si hem öğrenciler hem de hocalar için uygun olmayan bir eğitim yöntemi olduğunu, %45,8'i derslerin verimli olmadığını, %26'sı uzaktan eğitimin anlamsız bir uygulama olduğunu ve %24,9'u kendileri için zorlayıcı olduğunu düşünmektedirler. Öğrencilerin %50,9'u bir an evvel yüz yüze eğitime başlanması, %33,8'i uzakta eğitimin salgın süreci bitene kadar devam etmesi gerektiği, %15,3'ü ise bu şekilde dönemin bitirilmesi gerektiği görüşündedirler. Öğrencilerin %83,5'i zorunlu olmadıkça uzaktan eğitimin yapılmaması gerektiğini, %10,5'i teorik dersler çevrimiçi ve uygulamalı derslerin örgün olabileceğini, %6'sı ise gelecek yıllarda da benzer uygulamalar yapılabileceğini belirtmişlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Pandemi gündeminde toplum sağlığının korunmasını temel alan mücadele süreci, bireyi gerek sosyolojik gerekse psikolojik dönüşüme uğratarak, eski alışkanlıklarını değiştirerek eğitimden ticarete, siyasetten felsefeye, kanunlardan yönetim anlayışını kadar hayatın farklı katmanlarını sorgulatan ve hayatın anlamlılığını değiştiren yönlendirici bir işlev görmektedir (TÜBA, 2020). Yapılan bu çalışmada, COVID-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitim derslerine katılmak zorunda olan öğrencilerin konuyla ilgili değerlendirmeleri incelenmiştir.

Çalışmada, öğrencilerin yaklaşık yarısının çevrimiçi dersleri takip ettikleri, çok az bir kısmının hiç takip edemedikleri, bu duruma engel olan en önemli durumun kullandığı internet bağlantı sorunlarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Uzaktan eğitim sisteminde en önemli problemlerden birisi teknik aksaklıklardır. Teknolojik eksiklikler hem öğretmeni hem de öğrenciyi etkilemektedir. Öğrenciler sistemde oluşan hatalar nedeniyle dersleri takip etmede güçlük yaşamaktadır. Ders materyallerinin sisteme yüklenmesinde bazı problemler çıkmaktadır. Bunun sebebi de internet hızının düşük olması gösterilebilir (Çığlık ve Bayrak, 2015). Barış (2015), üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada bilgisayar ve internet erişim olanakları iyi olanların uzaktan eğitime uygulamasıyla ilgili tutumlarını daha olumlu bulmuştur. Ak ve ark. (2018) çalışmalarında uzaktan eğitimde çevrimiçi dersleri öğrencilerin takip sürelerinin az olduğunu saptamışlardır. Özyürek ve ark. (2016) öğrencilerin uzaktan eğitimde dersleri izlemelerini engelleyen en önemli nedenin internet bağlantısının kesilmesi olduğu saptamışlardır. Yine çalışmada, öğrencilerin bilgisayar/tablet veya akıllı telefonlarıyla ilgili sorunların da çevrimiçi bağlantıda aksaklıklar yaşamalarına neden olmuştur. Aydemir, Küçük ve Karaman (2012), tablet bilgisayarla uzaktan eğitime katılan yüksek lisans öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, tablet bilgisayarların sunduğu esnek öğrenme fırsatının uzaktan eğitim sürecinde kullanım potansiyelini artırabileceği sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin ders esnasında sıklıkla ailevi nedenlerle derse ara vermek zorunda kaldıkları, derslere daha çok yazılı soru sorarak katılımlarının sağlandığı ve derslerin öğrenmeye etki düzeyini yarı yarıya yeterli buldukları belirlenmiştir. Ak ve ark. (2018) çalışmalarında uzaktan eğitimde sınavlarda başarı oranının örgün eğitime göre daha düşük olduğunu saptamışlardır. Uzaktan eğitim, örgün eğitim fırsatı olmayan gelir düzeyi düşük, çalışan veya kırsal bölgede yaşayan bireyler için bir seçenek sunmaktadır. Fakat özellikle çalışan kadınlar evdeki sorumlulukları nedeniyle uzaktan eğitimde sorun yaşayabilmektedirler. Yapılan eleştirilerden biri de uzaktan eğitimin alan kadınları sosyal ortamdan uzaklaştırarak ev ortamına kapanması ve yalnızlığa itilmesine neden olmasıdır. Buna rağmen yine de uzaktan eğitimin kadınlar için hedeflerine ulaşmada önemli bir fırsat sunmaktadır (Demiray, 2013).

Öğrenciler derslerin daha verimli olabilmesi için derslerin kendilerinin de uygun olduğu bir saate alınması, ders notlarının doğrudan öğrenciyle paylaşılması yoluyla öğrenci katılımının artırılması ve katılımı artırıcı önlemlerin alınmasını önerdikleri belirlenmiştir. Uzaktan eğitimde, öğrencinin yalnızca dinleyici ve izleyici konumunda olması, derse katılımı pasif kalmasına neden olmaktadır. Oysa en etkili öğrenmeler, tüm duyu organlarının öğrenme sürecine katılımı ve öğrencilerin aktif rol almasıyla gerçekleşmektedir. Bu durumda geri bildirim sağlanamadığından, öğrenme daha az gerçekleşebilir (Bodrova ve Leong, 2010; Kılıç, 2014). Öğrenme bireysel bir etkinliktir ve öğrencinin tüm öğrenme sürecine aktif olarak katılması gerekmektedir. Etkin katılım için ise tam öğrenmeyi sağlamada bir adımdır. Öğrencinin etkin şekilde derse katılımı sağlanırken aynı zamanda öğrencinin sunulan bilgiyi kazanıp kazanmadığı da yoklanmalı olacaktır (Taşpınar, 2012).

Çalışmada her ne kadar dersler çevrimiçi olarak sunuluyor olsa da öğrenciler çoğunlukla ders kaynaklarına ulaşmada güçlükleri olduğu belirtmişlerdir. Bunun nedeni pandemi sürecinde ülke genelinde alınan ani bir kararla öğrencilerin okuldan ayrılarak evlerine gitmiş ve ders kaynaklarını götürememiş olmaları, pandemi süreci kontrol dışı gelişerek oldukça uzun

sürdüğünden okullarının olduğu şehre geri dönüp eşyalarını toplayıp gitme fırsatlarının olmayışdır.

Çalışmada öğrencilerin yaklaşık %90'ının uygulamalı alan derslerini öğrenmede zorlandıkları ve yüz yüze eğitimin gerekli olduğu görüşünde oldukları belirlenmiştir. Uygulamalı dersler gösterip yaptırmaya dayalı derslerdir ve gösterip yaptırmaya yönteminde öğretmen ve öğrenci aktif olarak rol alır. Özellikle beceri kazandırmada etkili bir yöntemdir ve her öğrencinin psikomotor becerilerini kazanması için uygulama ve tekrarlar yapmasını gerektirir. Yapararak ve yaşayarak öğrenme fırsatı sağlayan gösterip yaptırmaya yöntemi, konunun anlaşılması ve uygulama fırsatı da sağlarken öğrencinin istenilen davranışın kazanıp kazanmadığı görülerek anında düzeltme imkânı da sunar (Aydoğan, Özyürek ve Gültekin Akduman, 2014). Okan ve Arapgirlioğlu (2020) uzaktan öğretimin keman öğretimine etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, keman öğreniminde deney ve kontrol gruplarının sonuçları arasında anlamlı bir fark olmadığını belirlemişlerdir. Keman çalmak, beceri gerektirmektedir ve yapılan çalışmada yüz yüze ve uzaktan eğitim arasında beceri kazandırmada bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Buna göre doğru yöntem ve teknikler kullanıldığında, beceri kazandırmayı gerektiren uygulamalı derslerde uzaktan eğitimden yararlanılabileceği söylenebilir.

Çalışmada, öğrencilerin uzaktan eğitimde ders başarısını etkileyen en önemli etkenin yüz yüze eğitim fırsatının olmayışı ve öğretim elemanının ders işleme yöntemi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitimde kendilerini derse tam olarak veremedikleri ve yüz yüze eğitimdeki öğrenmelerin daha kalıcı olacağı görüşünde oldukları belirlenmiştir. Andsoy ve ark. (2012), çalışmalarında öğrencilerin yüz yüze anlatılmayan derslerin yeterinde anlaşılamaması, etkili olmaması ve sınıf ortamının dışında yapılan derslerin dikkat dağınıklığına neden olması nedeniyle uzaktan eğitim derslerine katılmak istemediklerini saptamışlardır. Özyürek ve ark. (2016) öğrencilerin ders başarısını etkileyen en önemli etken olarak öğretim elemanının kullandığı öğretim yöntemi ve sınavlarda karşılaşılan sorunlar olduğunu saptamışlardır. Bu bulguların çalışma bulgularını desteklediği söylenebilir. Öğrencilerin öğretim elemanlarıyla başarılı bir iletişim kurması da dersin başarılı bir biçimde tamamlanmasında önemlidir (Bakioğlu ve Can, 2014).

Öğrencilere göre dersi veren öğretim üyelerinin yaklaşık yarısının uzaktan eğitimin hem öğrenciler hem de kendi açısından uygun olmayan bir eğitim yöntemi olduğunu ve derslerin verimli olmadığını düşünmektedirler. Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017), öğretim elemanlarının uzaktan eğitimin yanı sıra yüz yüze eğitimin olması gerektiği, derslere devam zorunluluğu getirilmesi gerektiği görüşünde olduklarını; uzaktan eğitimin ders başarısını düşürdüğü, ders içi iletişim fırsatı sunmadığı, derse hazırlık açısından iş yükünü artırdığı görüşünde olduklarını saptamışlardır. Buna göre öğretim elemanlarının uzaktan eğitime bakışlarının olumsuz olduğunu söylemek mümkündür. Bayram ve ark. (2019) uzaktan eğitime yönelik alt yapı yetersizliklerinin, uygulama gerektiren bazı derslerde uzaktan eğitimde beklenen verimi sağlayamamasının öğretmenlerin uzaktan eğitim programları konusunda aynı tutuma sahip olmaları sonucunu ortaya çıkardığını saptamıştır. Bu bulgu çalışma bulgularını desteklemektedir. Balıkçioğlu ve ark. (2019) öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin eğitimin kalitesi, fiziki ortam ve uygulama fırsatları, sosyokültürel imkânlar ve öğrenciye ait kişisel bazı özelliklerin etkileyebileceğini saptamışlardır. Fidan (2016), araştırmasında üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarıyla öğrenme çabası ve öğrenme yeteneğine bağlılıncaları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu saptamıştır. Öğretim elemanlarının, uzaktan eğitime olumsuz bakış açısı, öğrencilerin uzaktan eğitime bakışını olumsuz etkileyebilir. Bu açıdan bakıldığında, öğrencilerin uzaktan eğitimle ilgili olumlu bakış kazandırması ve başarı düzeyinin artırılmasında öğretim elemanının tutumlarının etkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin çoğunluğunun bir an evvel yüz yüze eğitime başlanması ve zorunlu olmadıkça uzaktan eğitimin yapılmaması gerektiği görüşünde oldukları saptanmıştır. Çalışmada,

öğrencilerin çok az bir oranda uzaktan eğitimin gelecek yıllarda da uygulanabileceği ve teorik derslerin uzaktan eğitimle uygulanabileceği görüşünde oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları güçlüklerin de yüz yüze eğitimi açık farkla üstün görmelerinde etkili olmuş olabilir. Bu bulguyla benzer olarak Özgöl ve ark. (2017), öğrencilerin yüz yüze eğitim beklentisi içerisinde oldukları, haftada en az bir ders saati de olsa yüz yüze eğitim almak istediklerini belirlemişlerdir. Uzaktan eğitimde öğrencilerin topluluk hissini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada Yıldız (2020), öğretim elemanı, öğrenci özellikleri, öğretim tasarımı, öğretim yöntemi, etkileşim, işbirliği ve oryantasyonun etkili olduğunu saptamıştır. Yüz yüze eğitimde öğrenciler, bir grupla birlikte olma ihtiyacını gidermektedir. Uzaktan eğitim sürecinde de bu ihtiyacın giderilmesine yönelik yöntem ve stratejiler araştırılabilir.

Uzaktan eğitim sisteminin kullanışlılığı ve kolay ulaşılabilirliği tutumları olumlu etkilerken kullanıcıların tutumu daha sonra uzaktan eğitim sistemini kullanma niyeti üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır. Ayrıca eğlenceli bir sistem daha çok tercih edilmektedir ve alınan keyif sistemden elde edilecek faydayı artırabilmektedir. Uzaktan eğitimi kullanabilme yeterliği de öğrencilerin olumlu bakış geliştirmelerinde etkili olabilir (Eren ve Kaya, 2017). Kılınç (2015), uzaktan eğitimin etkililiğini belirlemeyi amaçladığı yarı deneysel çalışmada uzaktan eğitimle yüz yüze eğitim arasında çok az bir fark olduğunu, uzaktan eğitimin olumlu ya da olumsuz bir etkisinin olmadığını belirlemiştir. Bu çalışmadaki öğrenci önerilerini destekler nitelikte ise uzaktan eğitimin gereksinim duyulduğunda kullanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Geçmişten bu yana teknolojik gelişmelerin de etkisiyle üniversitelerdeki öğrenci profili değişime uğramış, öğrencilere öğrenci olmak yanında aile ve iş gibi diğer sorumluluklar da eklenmiştir (Akdemir, 2008). Bu bağlamda uzaktan eğitim, yüz yüze eğitime bir alternatif olarak bireylerin öğrenimlerini aksatmadan sürdürebilmelerini sağlamak için bir tercih olarak sunulabilir. Çünkü uzaktan eğitim, bireylerin eğitiminde çoklu ve karma seçenekler sunar. Fakat eğitimin başarısında, öğrencilerin öğrenme sorumluluğunu üstlenmesi ve yüz yüze eğitime göre çok daha fazla çaba göstermesi gerekir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitim öğretmen ve öğrenciler için olumlu özellikler içermektedir. Öğrenci ve öğretmenler belli bir yerde toplanmak zorunda olmayıp ev veya iş yerlerinden eğitim-öğretime katılmakta, öğrenciler istedikleri zaman eğitime devam etmekte, her yaşta bireyler eğitim fırsatı bulmakta ve eğitim maliyeti düşük olmaktadır (Demiray, 1999). COVID-19 pandemisi sonrasında, pek çok sektörde olduğu gibi eğitim sektöründe de bazı değişiklikler yaşanması beklenebilir. Eğitim ve araştırma sektöründeki en önemli yapısal değişim, elektronik sistemle uzaktan eğitimin öneminin giderek artması ve yüz yüze eğitim ve araştırma yerine evden bilgisayar ortamında çalışma sistemlerinin ön plana geçeceği öngörülmektedir (TÜBA, 2020).

Çalışmada, COVID-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitime katılmak zorunda kalan öğrencilerin bakış açısından karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerilerine ilişkin sonuçlar, bu sonuçlara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

- Teknik aksaklıklar öğrencilerin tümünün çevrimiçi dersleri takip etmelerinde en önemli sorun olarak görülmektedir. Teknolojik alt yapının iyileştirilmesiyle çevrimiçi derslerin takibi sorununun çözülebileceği, canlı olarak derse katılamayan öğrencinin daha sonra kayıtlı dersi izleme şansı olması da internet bağlantısından kaynaklı dersleri takip etme sorununu ortadan kaldıracaktır.
- Öğrenciler ders saatleri ve ders kaynakları konusunda, uygulamalı dersleri öğrenmede güçlük yaşamaktadırlar. Öğrenciler dersleri canlı olarak izlemek yerine kayıtlardan takip edebilecekleri gibi, derslere ilişkin kaynaklar yazılı olarak kurum sitesinde paylaşılabilir. Özellikle teorik testler çevrimiçi olarak uygulanırken uygulamalı dersler için öğrencilerin bulunduğu yerde uygulama yapmasına fırsat sunacak yollar araştırılabilir.

- Uzaktan eğitimde ders takibinde aileye bağlı bazı sorunlar yaşanmaktadır. Zorunlu şekilde uzaktan eğitime katılan bireylerin, dersleri takip ve devamı konusunda çaba göstermeleri ve bu konuda aile desteğinin sağlanması önemli görünmektedir. Eğitime katılan bireylere, ev içinde olabildiğince kendilerine özgü bir zaman ve mekân ayarlamaları önerilebilir.
- Uzaktan eğitime yönelik olumlu bakış açısı, öğrenci katılımı ve başarısını artıracaktır. Öğrencilerde olumlu bakış açısı geliştirebilmek için belirlenen olumsuz durumların ortadan kaldırılması, öğrencileri katılıma teşvik edecek uygulamalarla desteklenmesi, çeşitli eğitimlerle uzaktan eğitim sistemini kullanma yeterliklerini artırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Öğretim elemanlarının olumsuz bakış açısının uzaktan eğitimin başarısında etkili bir faktör olduğu düşünüldüğünde uzaktan eğitim veren öğretim elemanlarının olumlu bakış geliştirmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu kapsamda olumsuz bakış açısına neden olan durumlar belirlenerek bu durumların ortadan kaldırılması veya azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Uzaktan eğitim ders başarısını etkileyen etmenlerden biri öğretim elemanı ders işleme yöntem ve tekniğidir. Derslerde daha fazla dikkat çekici ve öğrenci katılımını artırıcı yöntemler kullanılması, öğrencinin derse devamı ve başarısını olumlu etkileyecektir. Öğretim elemanlarının, genel ve alana özgü öğretim yöntem ve teknikleri yanında uzaktan eğitimde kullanılabilecek öğretim yöntemleri hakkında bilgilendirilmesi önerilebilir.
- Öğrenciler daha çok yüz yüze eğitimi tercih etmektedirler. Uzaktan eğitimde karşılaşılan olumsuz durumların ortadan kaldırılması ve daha cazip hale getirilmesi için önlemler alınması uzaktan eğitime bakış açısını olumlu etkileyecektir. Bunun yanında yüz yüze eğitimde sunulan sosyal iletişim fırsatlarının uzaktan eğitimde uygulanacak proje ve ödevlendirmelerle sağlanması, farklı uygulamalarla öğrenci katılımının artırılması önerilebilir.

Sonuç olarak, uzaktan eğitim uygulaması bireysel veya ulusal bir zorunluluk olarak tercih edilebilen bir uygulama olarak görülebilir. COVID-19 virüsünün tüm dünyada yayılarak küresel bir salgın halini alması insanları ve ülkeleri birçok yönden etkilemiştir. Eğitim sektörü de bu pandemiden etkilendiğinden uzaktan eğitim yüz yüze eğitime alternatif yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır. Pandemi süreci ulusal ve hatta küresel bir zorunluluk olarak ortaya çıkan uzaktan eğitimde, uygulamalarda çeşitli güçlüklerle karşılaşmıştır. Buna rağmen, teknoloji çağı olarak nitelendirilen günümüzde teknolojinin insan yaşamına ne derece katkı sağladığı ortaya konmuştur. Uzaktan eğitim uygulamalarında yaşanan aksaklıklar teknik nedenler, bireysel-ailevi nedenler, dersler ve öğretim elemanlarından kaynaklı olarak gruplandırılabilir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, alan yazında yapılan diğer çalışmalarla benzerlik gösterse de bu çalışmada uzaktan eğitime yönelik olumsuz bakış açısı ve yüz yüze eğitime bir an evvel başlanması talebinin yaşanan pandemi sürecindeki yaşamdaki kısıtlamalar ve çeşitli zorunluluklardan kaynaklandığı düşünülebilir. İnternet ulaşımına ilişkin bağlantı sorunlarının iyileştirilmesi, bireylerde olumlu bir yaklaşım oluşturulmasında uzaktan eğitim uygulaması hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının desteklenmesi, beklenen başarının artmasını olumlu yönde etkileyecektir.

Bugün için yaşanan COVID-19 pandemisi, kriz durumunda uzaktan eğitim yaklaşımının eğitimin sürekliliğinin sağlanmasında bir çözüm olabilecek gibi görünmektedir. Süreç henüz bitmiş değildir ve gelecekte de farklı nedenlerle uzaktan eğitim zorunluğu ortaya çıkabilir. Bu nedenle kurumlar, sağlık ve sosyal yönden hazırlanmak yanında eğitimsel olarak uzaktan eğitim uygulamalarına hazırlıklı olmalıdırlar. Bu süreçte alt yapı eksiklerinin görülmesi, bu eksiklerin giderilmesi ve daha iyi bir eğitim sürecinin planlanabilmesi için tüm kurumların değerlendirme ve iyileştirme çalışmaları yapmasını gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- Ak, A., Oral, B. & Topuz, V. (2018). Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 2(1), 71-80.
- Akdemir, O. (2008). Teaching in online courses: experiences of instructional technology faculty members. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 9(2), 97-108.
- Ally, M. (2011). Foundations of educational theory for online learning (Eds: Anderson, T. & Elloumi, F.) *Theory and practice of online learning*. Athabasca University.
- Andsoy, I. I., Güngör, T., Bayburtluoğlu, T. & Yaman, S. (2012). Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine ilişkin düşünceleri. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 4(2), 66-73.
- Arat, T. & Bakan, Ö. (2011). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 14(1-2), 365-374.
- Aydoğan, Y., Özyürek, A. & Gültekin Akduman, G. (2014). *Öğrenme ve öğretme teknikleri*. Ankara: Vize.
- Bakioğlu, A. & Can, E. (2014). *Uzaktan Eğitimde Kalite ve Akreditasyon*, Ankara: Vize.
- Balıkçioğlu, N., Çınar Öz, D. & Işın, N. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim derslerindeki memnuniyet araştırması: Aşık Veysel Meslek Yüksekokulu örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 462-473.
- Barış, M. F. (2015). Üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretime yönelik tutumlarının incelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi örneği, *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 36-46.
- Bayram, M., Peker, A.T., Aka, S.T. & Vural, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 330-345.
- Bodrova, E. & Leong, D. J. (2010). *Zihnin araçları. erken çocukluk eğitiminde Vygotsky yaklaşımı* (3.Baskı). (Yay. Haz.: Haktanır, G.) Ankara: Anı Yayınları.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cabı, E., & Ersoy, H. (2017). Yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamalarının incelenmesi: Türkiye örneği. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(3), 419-429.
- Çıgık, H. & Bayrak, M. (2015). Uzaktan öğrenme ve yapısalcı yaklaşım. *Istanbul Journal of Open and Distance Education*, 1(1), 87-102.
- Demiray, E. (2013). Uzaktan eğitim ve kadın eğitiminde uzaktan eğitimin önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 155-168.
- Demiray, U. (1999). Bir çağdaş eğitim modeli olarak uzaktan eğitim uygulaması. *Jandarma Dergisi*, 85, 46-52.
- Eren, A. & Kaya, M. D. (2017). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine bakış açılarının teknoloji kabul modeli ile incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 35, 1-20.
- Ersoy, M. (2008). Uzaktan eğitim öğretim yönetimi. Yüksek lisans tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fidan, M. (2016). Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ve epistemolojik inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (3), 536-550.
- HTML 1: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitime-yonelik-degerlendirme.aspx>, 03.05.2020.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

- Karataş, S. (2008). Temel kavramlar ve kuramsal temeller (Ed.: H.İ. Yalın) *İnternet temelli eğitim*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Koçdar, S. (2006). Uzaktan eğitim ders kitaplarının geribildirim açısından değerlendirilmesi: Anadolu Üniversitesi'nin uzaktan eğitim veren işletme ve iktisat fakülteleri örneği. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lau, J., Yang, B. & Dasgupta, R. (2020). Will the coronavirus make online education go viral? <https://www.timeshighereducation.com/features/will-coronavirus-make-online-education-go-viral#> (12.03.2020).
- Okan, S. & Arapgirlioğlu, H. (2020). Uzaktan öğretim modelinin orta seviye keman öğrenimine etkisi. *Milli Eğitim*, 49(226), 205-232.
- Özgöl, M., Sarıkaya, İ. & Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 294-304.
- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N. F. & Özkan İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre incelenmesi, *Joiss Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6(2), 583-596.
- Taşpınar, M. (2012). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri* (5.baskı). Ankara: Elhan.
- Toker Gökçe, A. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim, *Diyarbakır Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12.
- TÜBA. (2020). *Türkiye bilimler akademisi covid-19 pandemi değerlendirme raporu* (Ed.: M. Şeker, A. Özer, Z. Tosun, C. Korkut & M. Doğrul), Ankara: TÜBA Raporları no:34.
- Yıldız, E. (2020). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında uzaktan eğitim öğrencilerinin topluluk hissine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 180-205.
- Zhong, R. (2020). The coronavirus exposes education's digital divide. [nytimes.com: https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html](https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html). 23.04.2020.